

Τῆ δὲ ἐπαύριον παριστανομένου τοῦ νέου δράματος, ἀνευφημούμενος Μουσικὸς ἐκάθητο περιχαρῆς· εἰς τὸ ἠωρεῖν τοῦ Κόμητος καὶ τῆς συζύγου του.

(Μετερρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἀφρητωρ, ἀθέμιστος, ἀρέστιος ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόετος.

Ἡ ἱστορία πάντων τῶν ἔθνῶν γέμει ἀπὸ αἱματηρᾶς σπινθῆς. Τὰ χρονικὰ τῆς ἀρχαιότητος διηγοῦνται πολέμους καὶ μάχας ἀπ' ἧς ἐποχῆς ἐτέθη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀγρία ἢ πολιτισμένα ἔθνη ἐξίσου ἐτίμησαν τὴν πολεμικὴν στολὴν, καὶ ἐπόθησαν τὴν δόξαν τῆς νίκης. Ἀνεφάνησαν ὅμως εἰς διαφόρους ἐποχὰς φιλόκνητοι καὶ νοήμονες ἄνδρες, οἵτινες ἐθρήνησαν διὰ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα τὸ εὐγενέστερον τῶν τοῦ θεοῦ πλασμάτων ἐπισύρει εἰς ἑαυτὸ διὰ τοῦ πολέμου. Οἱ τοιοῦτοι ἠθθάνθησαν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔχει ἀρκετὰς ταλαιπωρίας καὶ χωρὶς ἐκείνων, τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλη εἰς τὸν ἀδελφόν του, καὶ ὅτι τὸ στάδιον τῆς ζωῆς εἶναι ἀρκετὰ βραχὺ καθ' ἑαυτὸ, χωρὶς νὰ συντέμνηται ἀπὸ βίαιον θάνατον.

Μεταξὺ τῶν πλέον φιλοπολέμων ἔθνῶν εὐρέθησαν γαλήνιά τινα καὶ φιλοσοφικὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα παρετήρησαν ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι μέγα κακόν, πρὶν εἶτι τοῦ Εὐαγγελίου διδάξῃ «ἐπὶ γῆς εἰρήνην, καὶ εὐδοκίαν ἐν ἀνθρώποις.» Ἀν δὲ ἡ Ῥώμη ἠβξῆσε δι' αἱματοχυσίῳν, καὶ ἐκραταιώθη διὰ τῆς μαχαίρας, τινὲς ἐκ τῶν ἰνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων τῆς ὁμοῦ ὁμολόγησαν (ἐὰν εἶναι χρεῖα τοιαύτης ὁμολογίας) ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἀείποτε ὀλέθριος. Ὁ Ἀδριανὸς ἠγάπησε τὴν εἰρήνην καὶ ἐπροσπάθει νὰ τὴν διατηρῇ, διότι εἶδεν ὅτι ὁ πόλεμος ἀντίκειται εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, διὰ τῶν ὁποίων πολιτίζονται καὶ εὐδαιμονοῦσι τὰ ἔθνη ἠθθάνθη ὅτι ἠγεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἀναγκαίως ὀπισθοποροῦσι καὶ παραμελοῦνται, ἐνῷ αἱ ἄθρωποι κατεγίνονται εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἀρείως. Ὁ Τίτος Ἀντωνῖνος ἐπιθύμει νὰ διάγῃ ἐν εἰρήνῃ μὲ ὅλον τὸν κόσμον. « Προτιμῶ, ἔλεγε, νὰ σώσω τὴν ζωὴν ἐνὸς πολίτου παρὰ νὰ κατατρέψω χιλίους ἐθχρούς. » Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ διάδοχος του, ἐθεώρει ὡς ἄδοξον καὶ ὀλέθριον, τὸν πόλεμον. Ἀν καὶ αἱ περιστάσεις τῆς ἐποχῆς του τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐπιχειρήσῃ πολέμους ἐνίοτε, ἡ καρδιά του ἐπανίστατο ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς μαθητῆως καὶ τῆς φιλοσοφίας. Καὶ ὅμως οὗτοι ἦσαν εἰδωλωλάτραι αὐτοκράτορες· δὲν ἠθθάνθησαν τὴν ἐπιβρόχην τοῦ εὐαγγελίου, οὔτε ἦσαν ὁπαδοὶ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου οἱ τελευταῖοι λόγοι ἦσαν προσευχὴ διὰ τοὺς φονεῖς του.

Ὁρθαλμὸν ἀντὶ ὀρθαλοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, » ἀπῆντι ἡ δικαιοσύνη τῶν παλαιῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρήγγειλε τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ὥστε τὸ ἀρεϊμάνιον πνεῦμα δὲν κατεδικάζετο

ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, οὔτε ἀπὸ τὴν μυθολογίαν τῶν ἐθνικῶν.

Ἐτυλλογίσθης ποτε, ἀναγῶστα, περὶ τῶν ἀθλοτήτων τοῦ πολέμου, καὶ πόσας ζωὰς θερίζει πρόωρα; Πόσας οἰκογενεῖας περιβάλλει μὲ τὸ πένθημον ἐνδυμα τοῦ ὄρφανισμοῦ; Ἐλυπήθης θεβαίως ἐνίοτε βλέπων φίλον ἢ συγγενὴ σου πάσχοντα, ἀνάπηρόν τινα πτωχὸν σπρηζόμενον ἐπὶ βακτηριῶν ἢ κατὰ γῆς συρόμενον ἢ παιδάριον κλαῖον δι' ἐλαφράντινα τομὴν δακτύλου· ἀλλ' εἰς τὸ τέλος μιᾶς μάχης ὅποια τραύματα καὶ χαινούσας πληγὰς δὲν βλέπει τις, πόσα συντετριμμένα ὄστα καὶ πτώματα κατακερματισμένα, πόσον ἐρυθρὰν τὴν γῆν ἀπὸ αἵματα; καὶ πόσον φρικώδεις εἶναι οἱ στεναγμοὶ τῶν ψυχὸρραγούντων, καὶ ἡμιθνήτων καταπατουμένων ὑπὸ τῶν δπλῶν τῶν ἵππων, καὶ σινθλιβομένων ὑπὸ σωρούς πτωμάτων! Πόσον φρικαλέον νὰ βλέπῃ τις ἀχμαίους τὴν ἠλικίαν ἄνδρας ἀσπαίροντας ἐν ἀγωνία καὶ ἐπικαλουμένους εἰς μάτην ἔλεος καὶ βοήθειαν! ἀναλόγησον, πρὸς τοῦτους, τὴν λύπην τῶν μεμακρυσμένων συγγενῶν των! Πολιότρηχας γονεῖς ἀπολέσαντας τὸ ἔσχατον ὑποστήριγμάτων, καὶ θρηνοῦντας τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας υἱοὺς των· Γυναῖκας πενθηφορούσας διὰ τοὺς συζύγους των· ἀνήλικα τέκνα κλαίοντα διότι οἱ πατέρες των δὲν θέλουν ἐπιστρέψῃ πλέον· οἰκογενεῖας, ἄλλοτε ἰύτχεις, τώρα δὲ πενομένας ἐνεκα τῆς στερήσεως ἐκείνων, οἵτινες τὸς ἐτροφοδότου. Πάντα ταῦτα τὰ δεινὰ, καὶ ἐτι πλείονα, τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ τόπος, οὔτε ὁ χρόνος δὲν ἐξαρκεῖ νὰ ἀπαριθμήσωμεν, ἐμποροῦν νὰ προέλθωσιν ἀπόμειαν μόνην μάχην. Ἐνίοτε πόλεις ὀλόκληροι καὶ πολυάνθρωποι χωῖραι, καταστρέφονται, πλήθος δὲ γερόντων καὶ νέων γίνονται τοῦ πυρὸς παρανάλωμα καὶ μητέρες μὲ τὰ ἀθῶα τέκνα των συνθᾶπτονται ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων των. Ὁ πόλεμος προξενεῖ σκληροκαρδίαν καὶ ἄλλα στυγερὰ πάθη· ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν ἔχουν αἰτίαν δυσμενεῖας πρὸς ἀλλήλους, συναντῶνται ὡς ἐχθροὶ θανάσιμοι, καταφᾶρον θανασίμους πληγὰς ὁ εἰς κατὰ τὸν ἄλλου, καὶ χαιροῦν διὰ τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας προξενουσι.

Πόσον σπουδαίως χρεωστοῦν νὰ θεωρῶσιν οἱ ἠγεμόνες τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου πρὶν ἐπιβαρύνωσι τοὺς λαοὺς των μ' αὐτόν, οἵτινες ἠδύναντο ἴσως νὰ πακτοποιηθῶσιν εἰρηνικῶς. Ὁ πόλεμος εἶναι καὶ πολυδάπανος, ὅθεν ὀπολιτικὸς οἰκονόμος πρέπει, ὅλαις δυνάμει, νὰ τὸν ἀποφεύγῃ. Ἡ Μεγάλη Βρετανία μόνη εἰς τὸν μετὰ τῆς Γαλλίας τελευταῖον τῆς πόλεμος ἐξέδουσαν ὑπὲρ τὰ ἐπτακόσια ἑκατομμύρια λίρῶν! Ἀλλὰ αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι εἶναι μικρὸν μέρος τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου. Τίς δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὸ ποσὸν τῶν ζημιῶν ἐνεκα τῆς στάσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας; Ὁ θάνατος ἐκάστου ἀκμάζοντος ἀνδρὸς εἶναι οὐκ ὀλίγη χρηματικὴ ζημία εἰς τὴν διαθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα. Ὅθεν συμφώνως μὲ τινα ποιητὴν λέγομεν·

Παιγνίδι εἶν' ὁ πόλεμος καὶ ἀν' οἱ λαοὶ ἔχον γνῶσιν δὲν ἐπαίξον οἱ Βασιλεῖς πρὶν τὸ συλλογιεθῶσι.

Ἰπὸ Κ. Σ.